

Brusel 4. února 2022
(OR. en)

5989/22

COH 7
SOC 65

PRŮVODNÍ POZNÁMKA

Odesílatel:	Martine DEPREZOVÁ, ředitelka, za generální tajemnici Evropské komise
Datum přijetí:	4. února 2022
Příjemce:	Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, generální tajemník Rady Evropské unie

Č. dok. Komise:	COM(2022) 34 final
Předmět:	SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ k osmé zprávě o soudržnosti: Soudržnost v Evropě do roku 2050

Delegace naleznou v příloze dokument COM(2022) 34 final.

Příloha: COM(2022) 34 final

V Bruselu dne 4.2.2022
COM(2022) 34 final

**SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU
HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ**

k osmé zprávě o soudržnosti: Soudržnost v Evropě do roku 2050

{SWD(2022) 24 final}

SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ

k osmé zprávě o soudržnosti: Soudržnost v Evropě do roku 2050

1. ÚVOD

Toto sdělení představuje na základě analýzy obsažené v osmé zprávě o soudržnosti hlavní změny týkající se územních rozdílů vytvořených v posledním desetiletí a uvádí, jaký vliv měly na tyto rozdíly politiky. Vyzdvihuje potenciál zelené a digitální transformace coby nových hybných sil růstu EU. Obsahuje však námitku, že bez vhodných politických opatření se mohou objevit nové hospodářské, sociální i územní rozdíly. V závěru se věnuje úvahám o tom, jakým směrem by se měla politika soudržnosti vyvíjet, aby mohla na tyto výzvy reagovat, a zejména pak o tom, jak zajistit, aby místní, víceúrovňové a partnerské přístupy i nadále posilovaly soudržnost a současně stavěly na součinnosti a začleňovaly cíle soudržnosti i do dalších politik a nástrojů.

2. SOUDRŽNOST V EVROPSKÉ UNII SE ZLEPŠILA, ALE PŘETRVAVAJÍ NEDOSTATKY

Zpráva o soudržnosti hodnotí dlouhodobý vývoj regionálních rozdílů, ale rovněž se stručně zabývá dramatickými krátkodobými dopady pandemie COVID-19. Ta měla asymetrický dopad na regiony EU, který odráží odlišnosti, pokud jde o regionální kapacity v oblasti zdravotní péče, omezení a hospodářské struktury. Onemocnění COVID-19 již zvýšilo úmrtnost v EU o 13 % (kapitola 1¹). Dopad je však zatím vyšší v méně rozvinutých regionech, kde se úmrtnost zvýšila o 17 %². Pandemie vedla k největší recesi od roku 1945 a zasáhla zejména odvětví závislá na osobním styku, jako je například cestovní ruch, a drasticky změnila i naše pracovní místa, školy i společenské kontakty, zatímco cestovní omezení měla nepřiměřený dopad na pohraniční oblasti.

Konvergenzi podporoval vysoký růst v méně rozvinutých regionech, časem však mohou jejich výhody nízkých nákladů ubývat a návratnost investic do infrastruktury může klesat.

Od roku 2001 méně rozvinuté východní regiony EU dohánějí zbytek EU, což vede k podstatnému snížení rozdílu v HDP na obyvatele (mapa č. 1). Vysoká míra jejich růstu byla poháněna strukturální transformací, zejména přesunem zaměstnanosti z odvětví zemědělství do odvětví s vyšší přidanou hodnotou. Některé z těchto regionů se za účelem

¹ Kapitoly, na které toto sdělení odkazuje, jsou kapitolami průvodního pracovního dokumentu útvarů Komise.

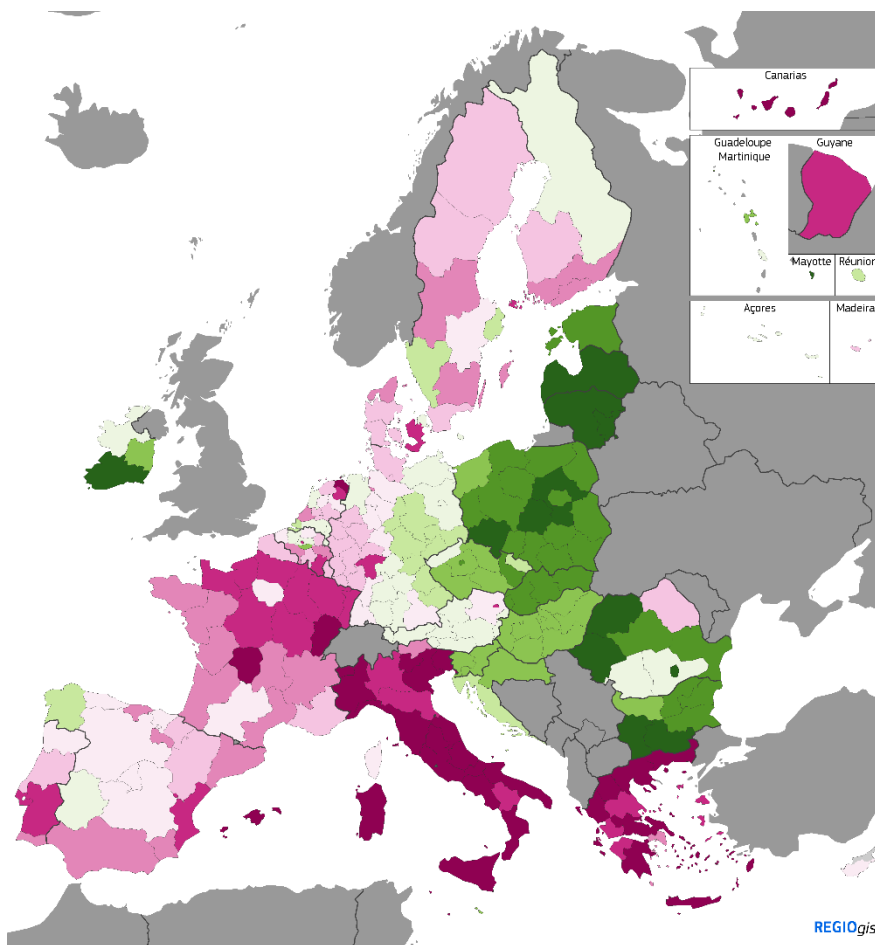
² Méně rozvinuté regiony mají úroveň HDP nižší než 75 % průměru EU, přechodové regiony mezi 75 a 100 % a rozvinutější regiony více než 100 %.

podpory růstu spoléhaly na investice do infrastruktury a nízké náklady. Návrstnost investic do infrastruktury však klesne a výhodnost nízkých nákladů bude menší v případě, že reálné mzdy porostou rychleji než produktivita, a to zvláště v odvětvích obchodovatelných statků. Aby se v budoucnu vyhnuly rozvojové pasti, budou muset méně rozvinuté regiony podpořit vzdělávání a odbornou přípravu, zvýšit investice do výzkumu a inovací a zlepšit kvalitu svých institucí.

Několik regionů se středními příjmy a méně rozvinutých regionů, zvláště na jihu EU, postihla hospodářská stagnace nebo úpadek (mapa č. 1), která naznačuje, že se již v rozvojové pasti nacházejí³ (mapa č. 2). Mnohé z nich v roce 2008 zasáhla hospodářská a finanční krize a od té doby se z ní jen těžko zotavují. Dlouhodobý růst bude vyžadovat reformy veřejného sektoru, kvalifikovanou pracovní sílu a silnější inovační kapacity.

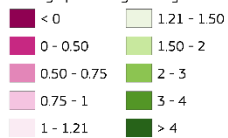
³ Za region v rozvojové pasti se považuje region, jehož růst zpomalil a je pod úrovní růstu EU a/nebo růstu na vnitrostátní úrovni. Mapa č. 2 ukazuje regiony, které se mezi lety 2000 a 2019 většinou nebo často nacházely v rozvojové pasti. Regiony označené šedou barvou se v rozvojové pasti převážně nenacházely.

Mapa č. 1

Growth of GDP/head, 2001-2019

Average percentage change on the preceding year

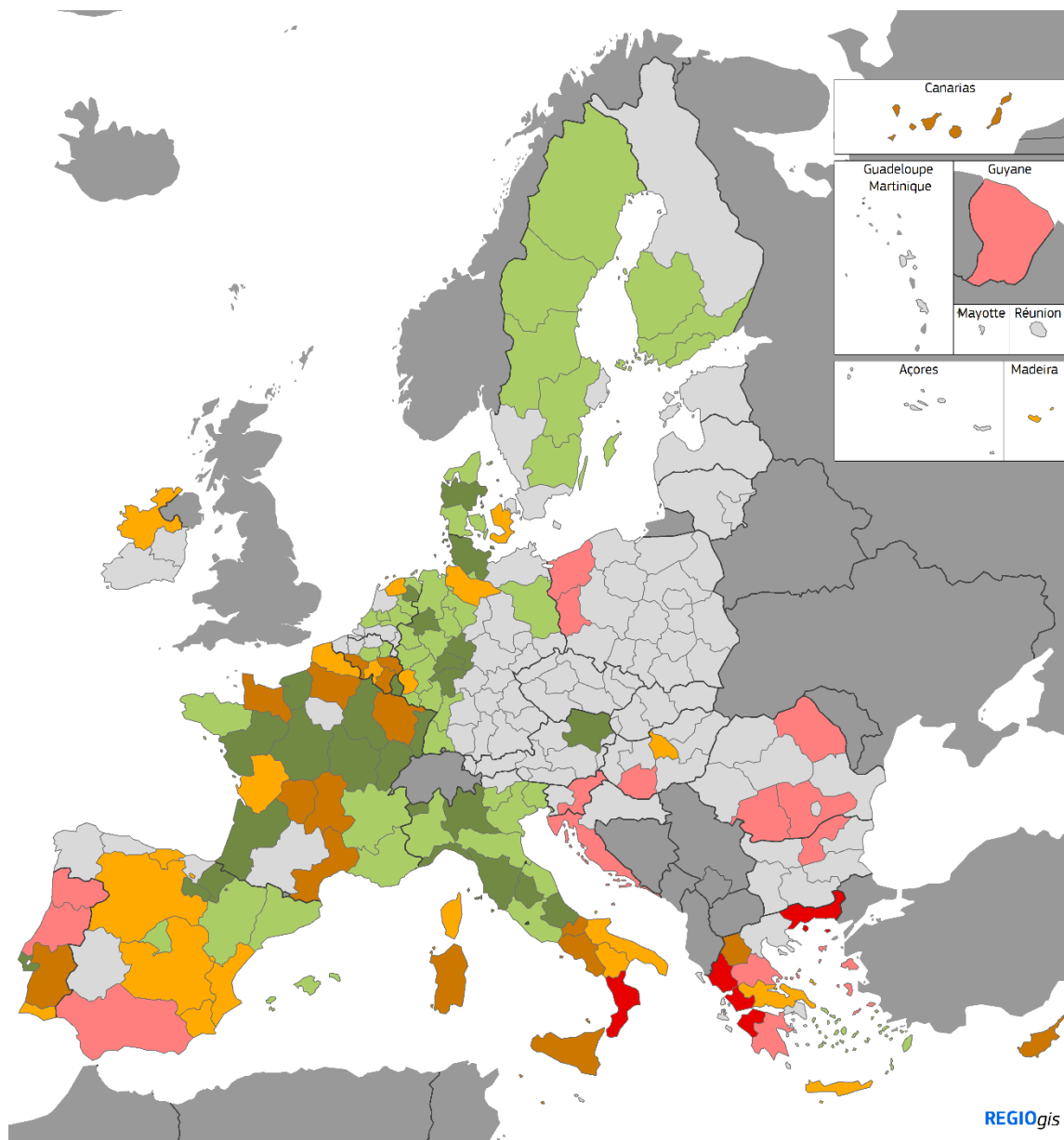

EU-27= 1.21
Source: DG REGIO based on JRC and Eurostat data

0 500 km

© EuroGeographics Association for the administrative boundaries

Mapa č. 2

Number of years in a development trap during 2001-2019 by level of GDP per head in 2000

GDP/head (index EU-27=100) vs. years

< 75%, 10-14 years 75 - 100%, 10-14 years > 100%, 10-14 years

< 75%, 15-19 years 75 - 100%, 15-19 years > 100%, 15-19 years

less than 10 years in a development trap

Six capital regions have been merged with the surrounding regions to limit distortions in the GDP/head values.

Source: DG REGIO calculations based on JRC and Eurostat data

0 500 Km

© EuroGeographics Association for the administrative boundaries

Metropolitní regiony hlavních měst si vedou lépe než ostatní regiony. Mezi lety 2001 a 2019 rostl reálný HDP na obyvatele v metropolitních regionech rychleji než v ostatních regionech EU (kapitola 2). V jižní a východní části EU měly regiony hlavních měst i ostatní metropolitní regiony vyšší růst HDP a zaměstnanosti na obyvatele, což vedlo k rostoucí koncentraci hospodářské aktivity a zaměstnanosti v těchto regionech. V

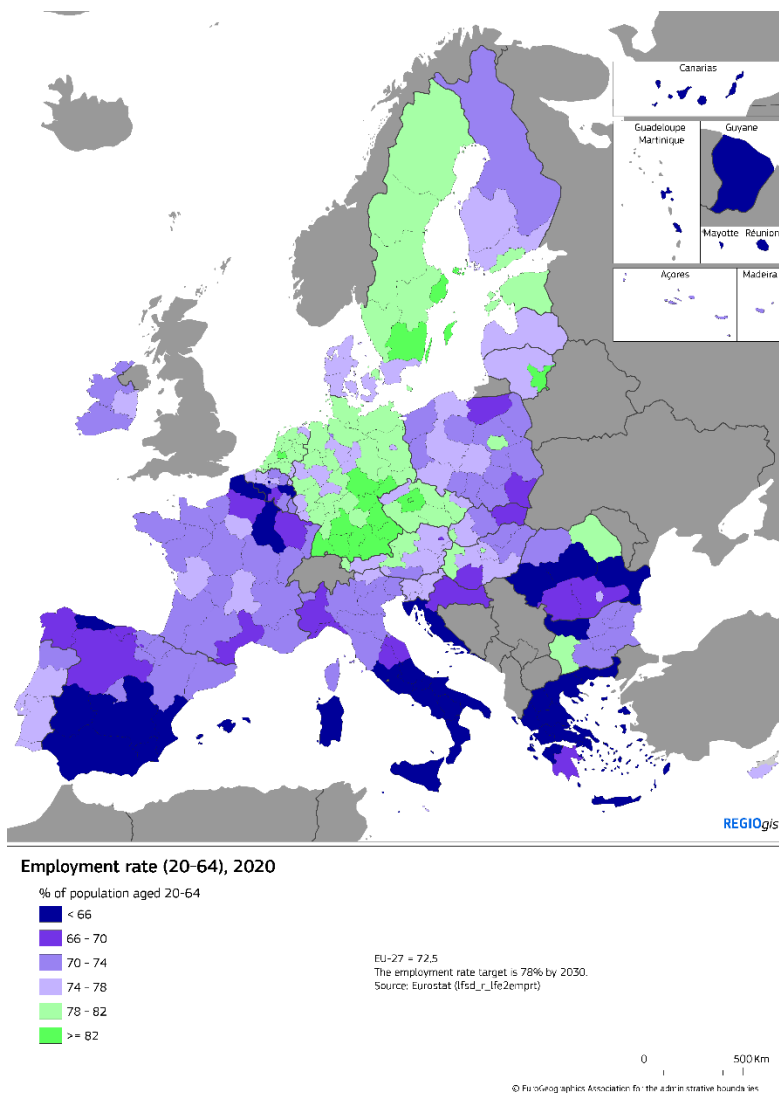
severozápadní části EU však metropolitní a ostatní regiony rostly obdobnou rychlostí, přičemž pouze regiony hlavních měst rostly o něco rychleji.

Významného pokroku bylo dosaženo při zlepšování zaměstnanosti a sociálního začleňování⁴, stále však zůstávají přítomny významné strukturální problémy.

Zaměstnanost roste, regionální rozdíly však zůstávají větší než před rokem 2008 (kapitola 5). Hospodářská krize v roce 2008 vedla k výraznému nárůstu regionálních rozdílů jak v souvislosti s mírou zaměstnanosti, tak s mírou nezaměstnanosti. Na úrovni EU se míra zaměstnanosti po krizi plně obnovila a v roce 2019 dosáhla nejvyšší hodnoty, a to 73 % u osob ve věku 20–64 let. Regionální rozdíly se od roku 2008 zmenšily, nicméně zůstávají větší než před hospodářskou krizí. Míra zaměstnanosti v méně rozvinutých regionech zůstává hluboko pod úrovní míry více rozvinutých regionů (mapa č. 3).

⁴ Viz regionální rozměr srovnávacího přehledu sociálních ukazatelů <https://ec.europa.eu/eurostat/web/european-pillar-of-social-rights/indicators/data-by-region>

Mapa č. 3

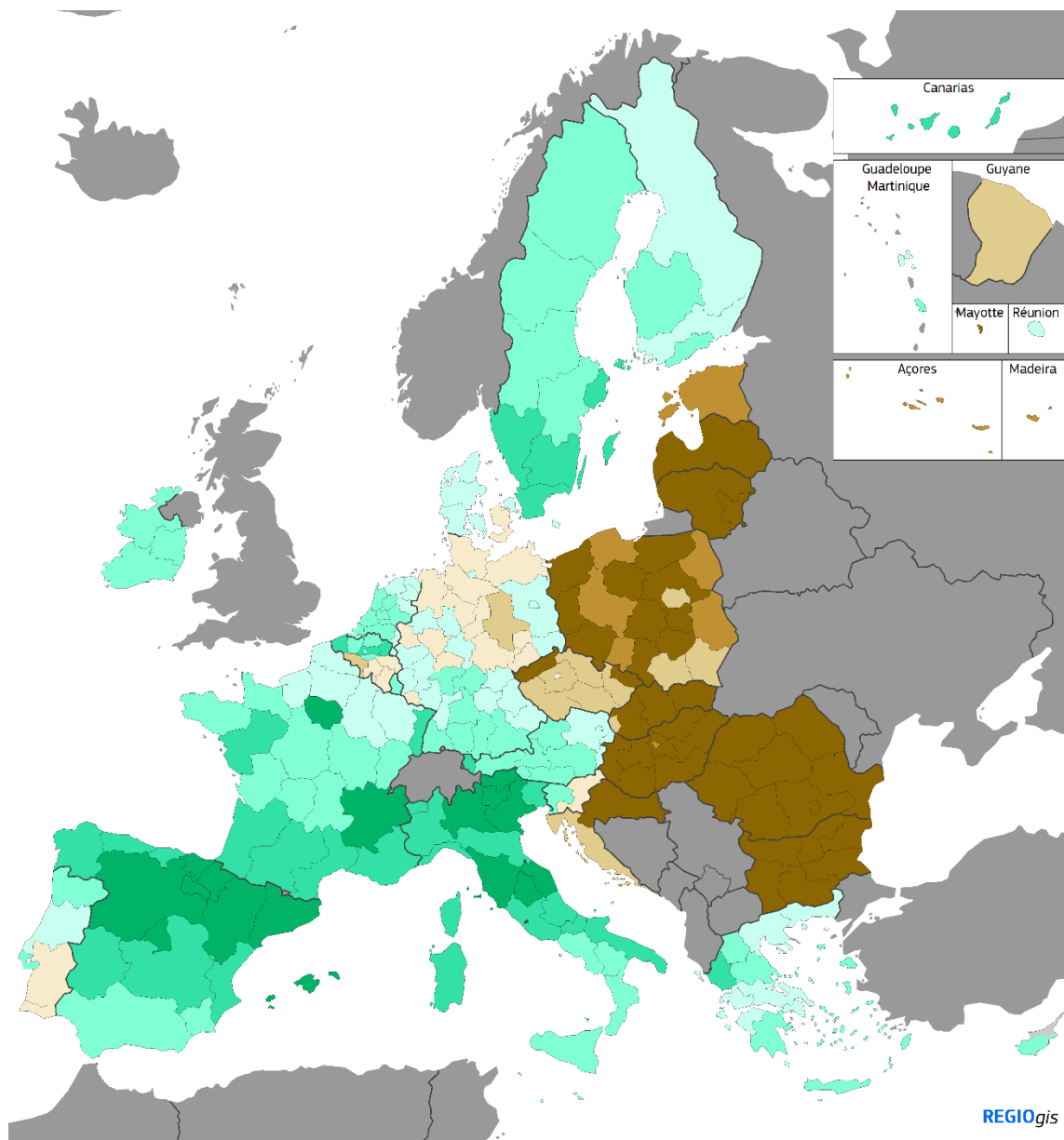

Zmenšení regionálních rozdílů v zaměstnanosti vyžaduje vyšší růst zaměstnanosti a snížení genderových rozdílů. V méně rozvinutých regionech je rozdíl v zaměstnanosti mužů a žen oproti více rozvinutým regionům téměř dvojnásobný (17 oproti 9 procentním bodům). Obecně jsou ženy v méně rozvinutých regionech častěji znevýhodňovány oproti mužům ze stejného regionu a je u nich v porovnání se ženami žijícími v jiných regionech méně pravděpodobné, že dosáhnou vysoké míry úspěšnosti.

Počet lidí ohrožených chudobou a sociálním vyloučením mezi lety 2012 a 2019 klesl o 17 milionů, ve velké míře v důsledku poklesu počtu lidí v silné materiální deprivaci ve východních členských státech. Dosažení cíle EU do roku 2030 týkajícího se snížení počtu lidí ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením alespoň o 15 milionů vyžaduje zachování současného tempa snižování chudoby v průběhu příštího desetiletí. V roce 2020 se však v důsledku pandemie počet lidí ohrožených chudobou a sociálním vyloučením zvýšil o 5 milionů.

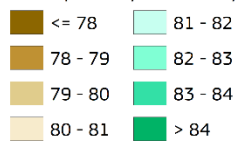
Rozdíly ve zdravotním stavu se zmenšují. Střední délka života se v posledním desetiletí zvyšovala v méně rozvinutých regionech rychleji než v ostatních regionech. V mnoha východních regionech je však střední délka života ve srovnání s průměrem EU stále nízká (mapa č. 4). V důsledku pandemie se v roce 2020 v téměř všech členských státech střední délka života zkrátila. Pravděpodobně to však bude mít jen dočasný charakter (kapitola 1). Pandemie také zvýraznila regionální rozdíly, pokud jde o kapacitu v oblasti zdravotní péče.

Mapa č. 4

Life expectancy, 2019

Life expectancy at birth in years

EU-27 = 81.3

Source: Eurostat (demo_r_mlifexp)

0 500 km

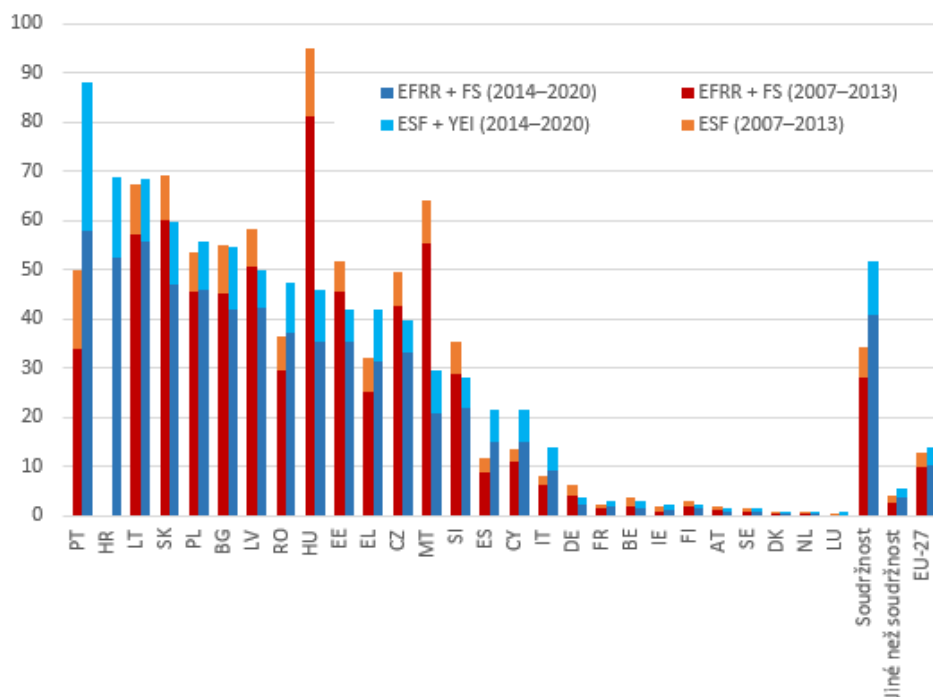
© EuroGeographics Association for the administrative boundaries

Politika soudržnosti pomáhá zmenšovat rozdíly.

Ekonomické modelování naznačuje, že v roce 2023 bude HDP na obyvatele v méně rozvinutých regionech o 2,6 % vyšší, a to díky podpoře z prostředků politiky soudržnosti v letech 2014–2020. Tento model také ukazuje, že rozdíl mezi HDP na obyvatele v regionech reprezentujících horní a dolní decil klesne o 3,5 % (kapitola 9).

Po snížení objemu vnitrostátních veřejných investic v důsledku hospodářské a finanční krize se **politika soudržnosti stala o to důležitějším zdrojem investic** (kapitola 8). V zemích podporovaných v rámci politiky soudržnosti vzrostlo od programového období 2007–2013 do programového období 2014–2020 financování soudržnosti z ekvivalentu 34 % celkových veřejných investic na 52 % (obrázek č. 1). Bez politiky soudržnosti by snížení veřejných investic bylo v těchto zemích ještě větší.

Obrázek č. 1: Prostředky přidělené v rámci politiky soudržnosti ve vztahu k veřejným investicím, 2007–2013 a 2014–2020

Politika soudržnosti rychle zareagovala **na krizi v souvislosti s onemocněním COVID-19, a to mobilizací dalších finančních prostředků, díky čemuž byly výdaje v souvislosti s reakcí na krizi způsobitelné a umožnily vyšší míru spolufinancování**. To členským státům a regionům pomohlo na krizi zareagovat. Politika soudržnosti by se však nyní měla vrátit ke svému hlavnímu poslání, kterým je snižování regionálních rozdílů a podpora dlouhodobého regionálního rozvoje.

3. HYBNÉ SÍLY REGIONÁLNÍHO RŮSTU MAJÍ TENDENCI POSILOVAT SOUDRŽNOST

V posledních letech byla konvergence i nadále podporována investicemi do infrastruktury, dovedností, inovací a správy věcí veřejných. Rozdíly však přetrvávají a mnoho hybných sil růstu zůstává soustředěno ve více rozvinutých regionech a městských oblastech. Nedávný výzkum ukazuje, že efektivita těchto investic závisí na vhodném investičním mixu pro konkrétní region a dobrém institucionálním a makroekonomickém rámci.

V programovém období 2014–2020 téměř polovina investic v rámci politiky soudržnosti směřovala do podpory infrastruktury, a to z velké části kvůli potřebám států ve východní části EU. To pomohlo zmenšit odstup ve výkonnosti silniční dopravy ve východní části EU a **dohnat jej v jižní části EU** (kapitola 4). Tato investice zlepšila také výkonnost železniční dopravy v jižní a východní části EU. Ve východní části EU je však stále zapotřebí více investic, zvláště na podporu přechodu na uhlíkově neutrální hospodářství.

Základní širokopásmové připojení k internetu je v EU k dispozici téměř všude, nicméně velmi rychlé připojení je dostupné pouze dvěma třetinám obyvatel měst a šestině obyvatel venkova (kapitola 4). Samotné investice do dopravní a IT infrastruktury však automaticky nevedou k vyššímu růstu. Musí být doprovázeny politikami, které vytvoří příznivé prostředí pro růst společností a pracovníkům pomohou získat přístup k novým pracovním příležitostem ve všech regionech.

Pro zajištění dlouhodobé udržitelnosti, konkurenceschopnosti a kvality života jsou nezbytné dostatečné investice do ochrany životního prostředí, čisté energie a poskytování souvisejících služeb. **Znečištění vzduchu a vody se snížilo, ale v mnoha méně rozvinutých regionech je stále příliš vysoké.** Znečištění ovzduší jemnými částicemi je v mnoha východních regionech vysoké. V rámci EU to vede k odhadovaným 400 000 předčasných úmrtí ročně. Koncentrace ozonu zůstávají v mnoha jižních regionech příliš vysoké. Čištění odpadních vod se v celé EU zkvalitnilo, ale v mnoha méně rozvinutých a přechodových regionech jsou za účelem ochrany a zlepšení kvality vody stále nezbytné další investice (kapitola 3).

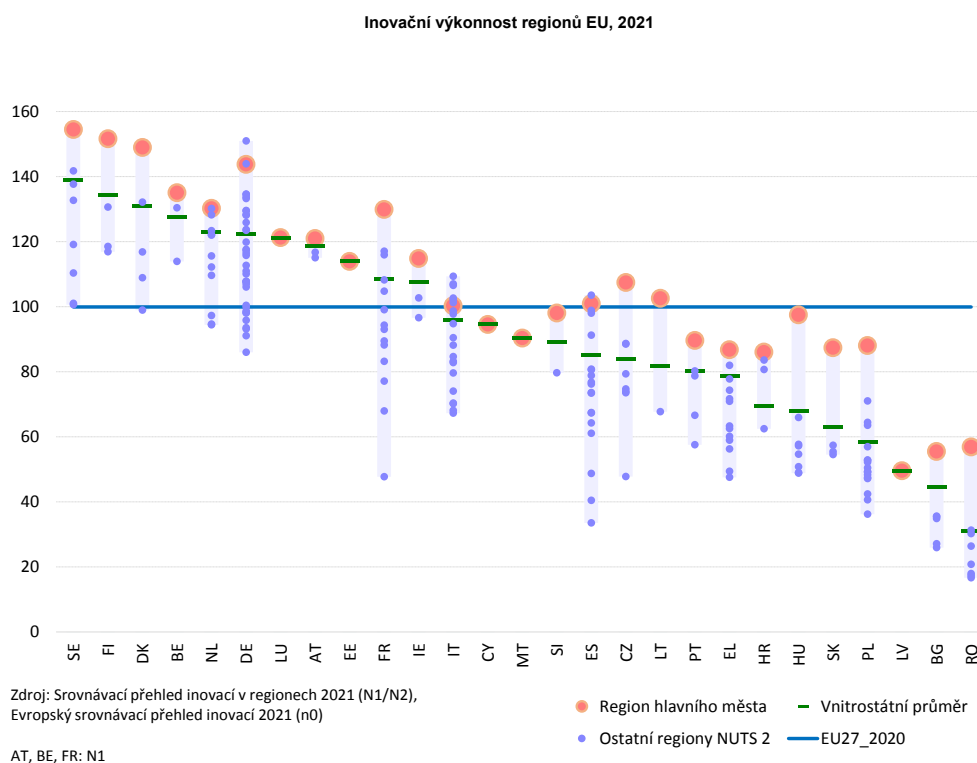
Úroveň kvalifikace obyvatel je nerovnoměrná a vyšších hodnot dosahuje ve více rozvinutých regionech, zvláště v regionech hlavních měst. Méně rozvinuté regiony výrazně zaostávají za přechodovými a rozvinutějšími regiony, pokud jde o terciární vzdělávání, celoživotní učení a digitální dovednosti. Navzdory zlepšení na úrovni EU zůstávají rozdíly mezi regiony stále velké. Tam, kde mnoha pracovníkům chybí středoškolské vzdělání, stává se překonání rozdílu v produktivitě obtížnějším. Na velké rozdíly mezi městy a venkovem má vliv také úroveň dosaženého vzdělání a dovedností. U obyvatel měst je pravděpodobnější než u obyvatel venkova, že dosáhnou vysokoškolského vzdělání, budou se účastnit odborné přípravy a budou mít dobré digitální dovednosti.

Podnikání má pro růst zásadní význam, bývá však soustředěno ve větších městech. Zvláště důležité pro diverzifikaci hospodářských činností a vytváření pracovních míst v

regionech s nízkým růstem jsou nové podniky. Doporučení o účinné aktivní podpoře zaměstnanosti po krizi COVID-19 (EASE)⁵ zdůrazňuje, jakým způsobem může – s přihlédnutím k regionálnímu kontextu – prohlubování dovedností, rekvalifikace a podpora podnikání podpořit inkluzivitu při přechodu mezi zaměstnáními.

Inovace jsou klíčovým určujícím faktorem dlouhodobého regionálního hospodářského růstu, avšak **rozdíly mezi inovacemi na regionální úrovni se v Evropě zvětšily**. Pokud jde o dohánění zpoždění, některé členské státy sice v této oblasti dosáhly značného pokroku, ale mnoho regionů – včetně rozvinutějších členských států – zaostává (obrázek č. 2). To je způsobeno nejen nedostatkem investic do výzkumu a vývoje, ale také slabými místy regionálních inovačních ekosystémů. Lepší šíření inovací na vnitrostátní a regionální úrovni může méně rozvinutým a přechodovým regionům pomoci toto zpoždění dohnat. Strategie pro inteligentní specializaci, které byly zavedeny v rámci politiky soudržnosti na období 2014–2020, mohou pomoci tyto rozdíly zmenšit, ale budou se muset více zaměřit na regionální potenciál.

Obrázek č. 2: Regionální rozdíly v oblasti inovací v Evropě 2021

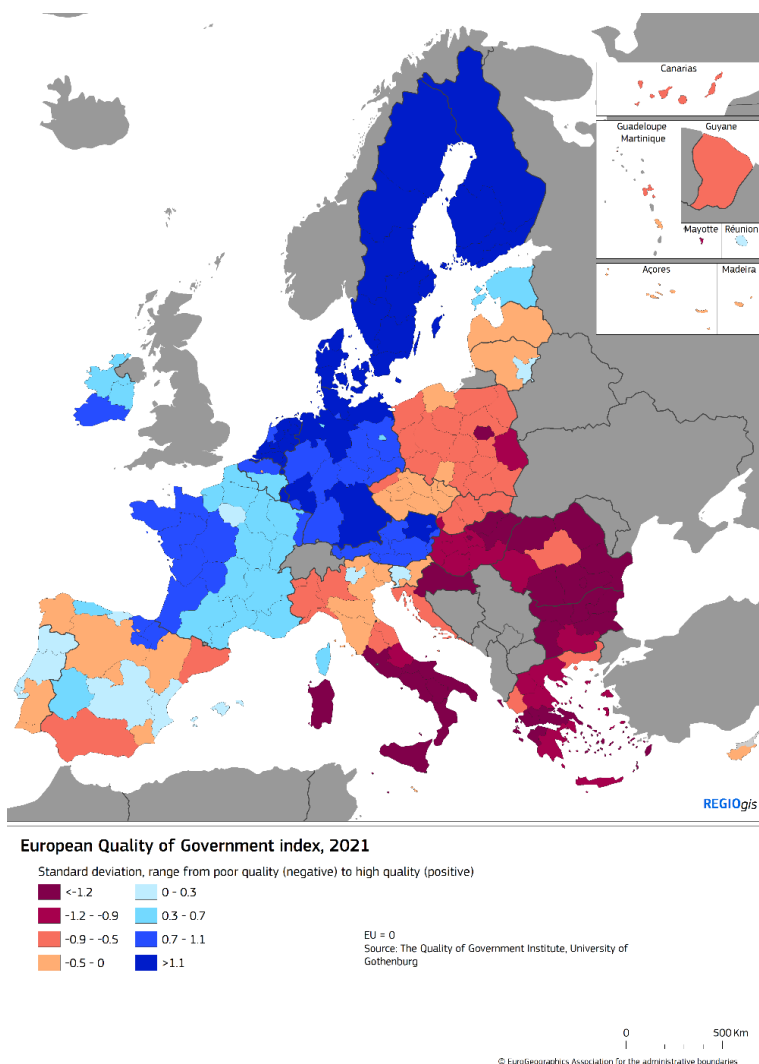
Rozdíly v oblasti inovací se prohlubují v důsledku **nízké míry inovací a omezeného přelévání lidského kapitálu z mezinárodních obchodních vazeb a hodnotových řetězců** v mnoha méně rozvinutých a přechodových regionech. Navzdory často významným přímým zahraničním investicím a exportu se řadě regionů nedaří získávat výhody pro místní firmy a pracovníky. Vzhledem k vývoji hodnotových řetězců vede

⁵ Doporučení Komise o účinné aktivní podpoře zaměstnanosti po krizi COVID-19 (EASE) – C(2021) 1372, 4.3.2021.

nedostatečné zavádění digitálních technologií, manažerských postupů a technologií Průmyslu 4.0 v podnicích a veřejném sektoru k tomu, že mnohé regiony nejsou na využívání nových příležitostí připraveny a jsou zranitelné vůči potenciální relokaci.

Správa věcí veřejných v EU se většinou zlepšuje, ale uvnitř členských států i mezi nimi přetrvávají rozdíly (mapa č. 5⁶) (kapitola 7). Zlepšující se instituce mohou přispět k vyšší efektivitě investic, vyšší úrovni inovací a podnikání, které jsou rozhodující pro dlouhodobý hospodářský růst. Všechny členské státy zlepšily své podnikatelské prostředí, přetrvávají však značné rozdíly. Efektivita soudního systému se mezi členskými státy také liší a v několika členských státech se postupem času zhoršilo postavení právního státu.

Mapa č. 5

Postavení a schopnosti orgánů na nižší než celostátní úrovni v rámci hospodářského rozvoje zůstávají nevyrovnané, ačkoli právě ony realizují většinu veřejných investic,

⁶ Index je založen na regionálním šetření, které měří kvalitu místní policie, školství a zdravotní péče a míru korupce, nepotismu a diskriminace při poskytování těchto služeb.

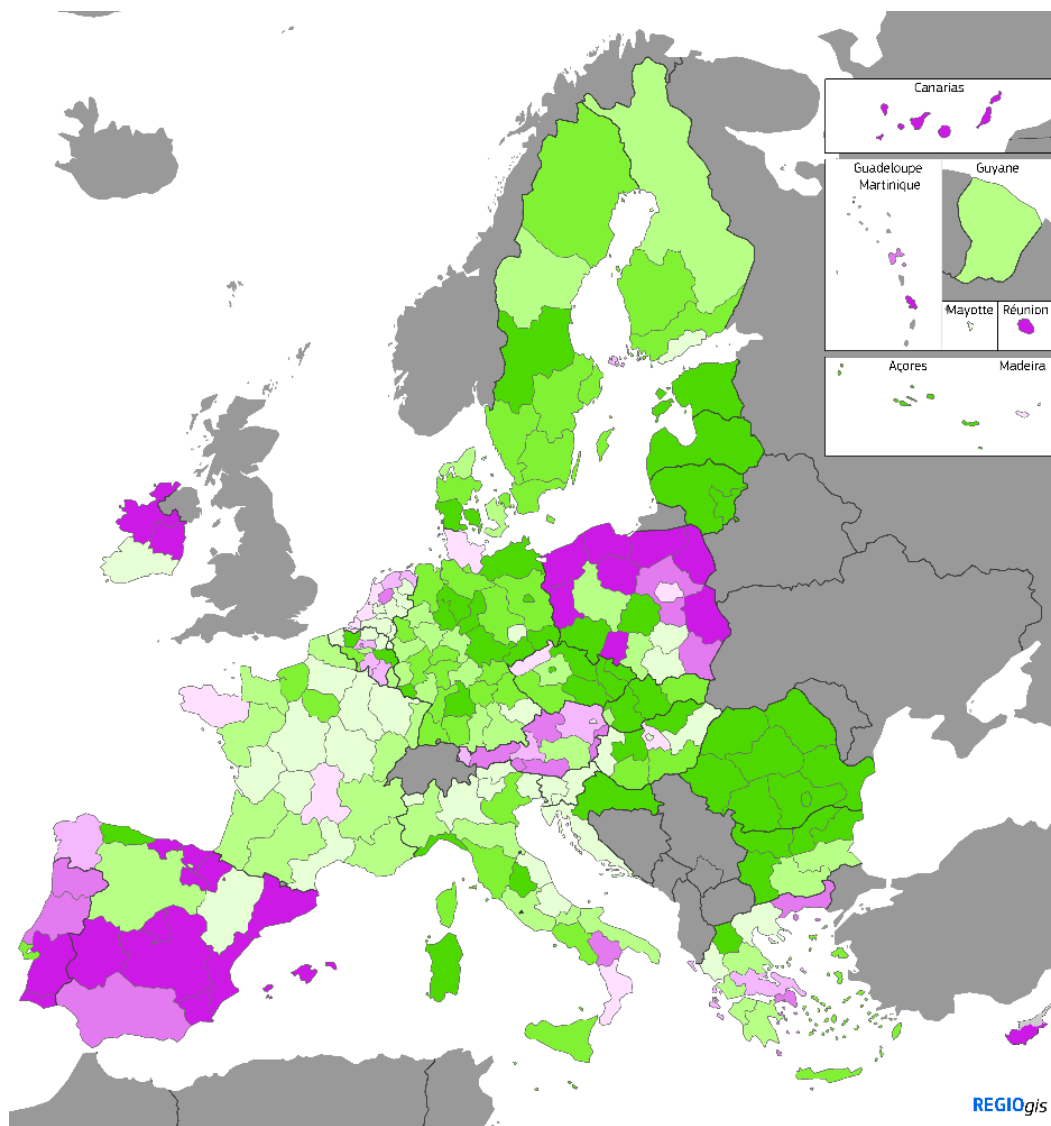
a to zvláště ve vztahu k transformaci energetiky a přizpůsobení se změně klimatu (kapitola 8). Místní politiky jsou zvláště důležité v zemích s výraznými vnitřními rozdíly v hospodářském rozvoji. Místní i regionální autonomie v zemích podporovaných v rámci politiky soudržnosti v posledních desetiletích pomalu rostla, její úroveň však zůstává nižší než ve zbytku EU. Vzhledem k tomu, že řízení programů politiky soudržnosti je náročné pro regiony s nízkou autonomií a menšími zkušenostmi s realizací veřejných investic, politika soudržnosti pomohla posílit správní kapacitu a podpořit provádění strategií regionálního rozvoje, zejména prostřednictvím územních nástrojů a spolupráce v rámci funkčních oblastí.

4. NOVÉ PŘÍLEŽITOSTI K RŮSTU, ALE RIZIKA NOVÝCH ROZDÍLŮ

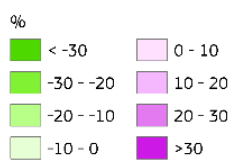
V příštích 30 letech bude růst EU podpořen zelenou a digitální transformací. Ta přinese nové příležitosti, ale bude vyžadovat významné strukturální změny, které pravděpodobně povedou k novým regionálním rozdílům. Demografická transformace může podryvat jak soudržnost, tak i růst, pokud bude přehlížena. Způsob řízení těchto transformací určí, zda z nich budou moci těžit všechny regiony a všichni občané, ať žijí kdekoli. Bez jasné územní vize toho, jak budou tyto procesy řízeny, a bez ambiciózního provádění evropského pilíře sociálních práv může mít stále více lidí pocit, že jejich hlasy nejsou slyšet a že se dopad na jejich komunitu nebere v úvahu, což může podněcovat nespokojenost s demokracií. Aby byla Evropa na řešení těchto výzev připravena, je nezbytné podporovat přechody mezi zaměstnáními směrem do zelených a digitálních odvětví a překlenování souvisejících nedostatků v oblasti dovedností, jak je navrženo v doporučení EASE.

Zelená transformace a zejména cíle dosáhnout uhlíkově neutrálního a oběhového hospodářství promění naše ekonomiky. Podpoří zaměstnanost v odvětvích, jako jsou energie z obnovitelných zdrojů, recyklace, design, renovace a ekosystémové služby, může však nepříznivě ovlivnit odvětví, která potřebují snížit emise, a regiony, ve kterých se nacházejí (mapy č. 6 a 7). Přírodní kapitál ve venkovských regionech může pomoci zvýšit zaměstnanost v řízení ekosystémových služeb a energie z obnovitelných zdrojů. Sociální dopad cíle EU dosáhnout do roku 2050 klimatické neutrality se tak bude v jednotlivých regionech lišit a může být vyšší v regionech s vysokou mírou chudoby. Bude nutná podpora politických nástrojů, jako je Fond pro spravedlivou transformaci.

Mapa č. 6

Change in total CO2 emissions from fossil fuels between 1990 and 2018

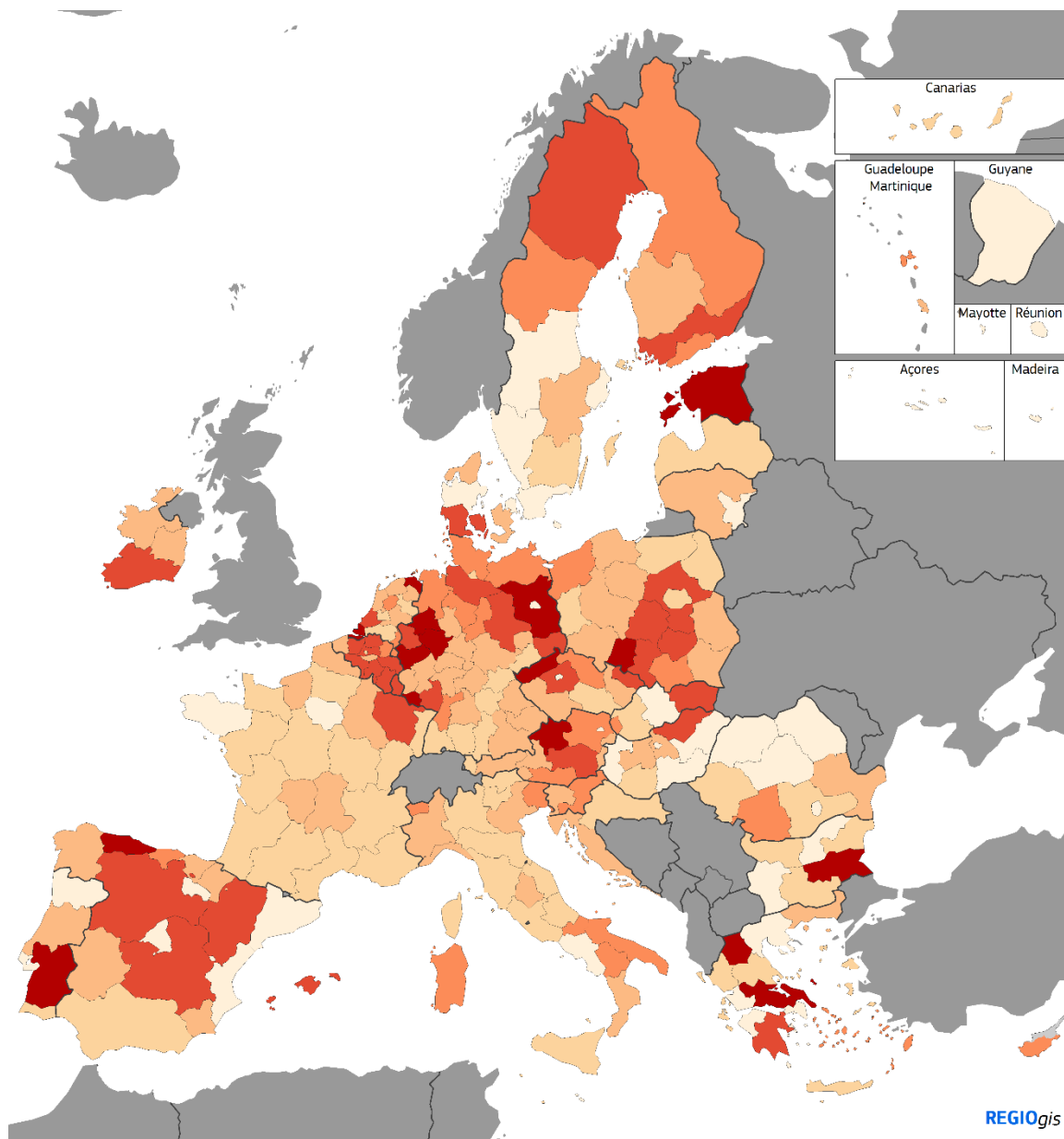

Source: JRC-EDGAR gridded CO2 data

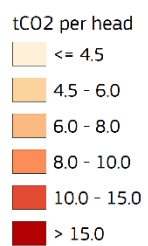
0 500 km

© EuroGeographics Association for the administrative boundaries

Mapa č. 7

CO2 emissions from fossil fuels per head, 2018

EU-27 = 7.2
Source: Crippa e.a. (2019)

0 500 km

© EuroGeographics Association for the administrative boundaries

Digitální transformace postupuje v Evropě různou rychlostí. Její dokončení si vyžádá rozšíření vysokorychlostního připojení k internetu, posílení digitálních dovedností a podporu investic do IT vybavení. To bude přínosem pro venkovské oblasti, neboť jejich internetové připojení bývá pomalé a jejich digitální dovednosti podprůměrné. Rychlejší připojení k internetu umožní více lidem pracovat z domova, zlepšit přístup k on-line službám (včetně odborné přípravy, zdravotnictví a elektronického obchodování) a může podpořit přesun více služeb mimo velká městská centra. Méně rozvinuté členské státy budou mít z této transformace větší užitek vzhledem k tomu, že jejich podniky zaostávají ve využívání digitálních technologií a postupů elektronického obchodování a podnikání na internetu.

Demografické změny, zejména stárnutí, ovlivní všechny regiony, ale ze všeho nejdříve venkovské regiony Předpokládá se, že během příštího desetiletí se v pětina regionů o více než 25 % zvýší počet osob ve věku 65 let a starších. Rovněž se předpokládá, že ve čtvrtině regionů se počet obyvatel v produktivním věku sníží o více než 10 %. Dále se očekává, že počet obyvatel mladších dvaceti let se v třetině regionů sníží o více než 10 %. Celkově se předpokládá, že podíl obyvatelstva žijícího v regionech se snižujícím se počtem obyvatel mezi lety 2020 a 2040 vzroste z 34 % na 51 % (kapitola 6). Tímto trendem jsou zasaženy zejména venkovské regiony, neboť ty již pokles počtu obyvatel zaznamenávají (obrázek č. 3). Tyto trendy mohou ovlivnit růstový potenciál, rozvoj dovedností a přístup ke službám.

Obrázek č. 3: Přirozený pohyb obyvatelstva, migrační saldo a pohyb obyvatelstva celkem podle typologie městských a venkovských regionů a podle typu metropolitního regionu během let 2010–2019

Průměrný roční pohyb na 1 000 obyvatel	Přirozený pohyb obyvatelstva	Migrační saldo	Pohyb obyvatelstva celkem	Průměrný roční pohyb na 1 000 obyvatel	Přirozený pohyb obyvatelstva	Migrační saldo	Pohyb obyvatelstva celkem
Severozápadní část				Severozápadní část			
Městské regiony	2,5	4,1	6,6	Hlavní města	5,1	3,3	8,4
Střední regiony	0,1	3,8	3,9	Ostatní metropole	0,5	4,5	5,0
Venkovské regiony	-1,3	2,5	1,2	Jiná než metropolitní města	-0,8	2,7	1,8
Jižní část				Jižní část			
Městské regiony	0,0	2,5	2,6	Hlavní města	1,0	2,7	3,7
Střední regiony	-1,7	1,9	0,2	Ostatní metropole	-0,5	2,5	2,0
Venkovské regiony	-4,7	1,0	-3,7	Jiná než metropolitní města	-2,5	1,5	-1,0
Východní část				Východní část			
Městské regiony	-0,5	2,7	2,2	Hlavní města	-0,3	4,7	4,5
Střední regiony	-1,9	-0,4	-2,3	Ostatní metropole	-1,0	0,2	-0,7
Venkovské regiony	-1,9	-2,3	-4,2	Jiná než metropolitní města	-2,4	-2,3	-4,7
EU				EU			
Městské regiony	1,2	3,3	4,5	Hlavní města	2,7	3,5	6,2
Střední regiony	-0,9	2,1	1,2	Ostatní metropole	0,0	3,2	3,2
Venkovské regiony	-2,0	0,4	-1,6	Jiná než metropolitní města	-1,8	0,8	-1,0

V posledních letech se některá místa v Evropě potýkala se stagnací nebo poklesem hospodářských příležitostí, sociální mobility a kvality života. Tento dlouhodobý

hospodářský pokles přizívuje narůstající nespokojenost občanů. Průzkumy Eurobarometr ukazují, že obyvatelé venkova mají větší tendenci si myslet, že jejich hlas nemá žádnou hodnotu, a nedůvěřovat EU. Občané však mají větší důvěru v regionální a místní samosprávy než ve vnitrostátní orgány a orgány na úrovni EU. V zájmu vyřešení těchto otázek by zelená a digitální transformace měla probíhat nestranně a spravedlivě, měla by být řízena inkluzivním způsobem a rozvíjena v partnerské spolupráci s regionálními a místními samosprávami.

5. VÝZVY PRO POLITIKU SOUDRŽNOSTI

Zpráva o strategickém výhledu⁷ zdůrazňuje jako hlavní témata výzvy v oblasti klimatu a další výzvy v oblasti životního prostředí, digitální hyperkonektivitu a technologickou transformaci, tlak na demokracii a změny v celosvětovém řádu a demografii. V posledních dvou desetiletích pomohla politika soudržnosti snížit hospodářské, sociální i územní rozdíly. Přesto však může rozsáhlá zelená, digitální a demografická transformace vést k novým rozdílům, zvýšit požadavky na vnitrostátní i místní orgány, přizívit nespokojenost obyvatel a vytvořit tlak na naše demokracie. Tyto výzvy se dotknou i dalších rozvinutých zemí. Výměny osvědčených postupů s dalšími zainteresovanými zeměmi by mohly naši politickou diskusi dále obohatit.

Jak může politika soudržnosti společně s dalšími politikami EU tyto nové výzvy řešit? Evropští občané musí mít důvěru ve svou budoucnost, ať žijí kdekoli. Politika soudržnosti může Evropanům poskytnout jistotu třemi způsoby: za prvé tak, že jejich regionu nabídne pozitivní hospodářskou perspektivu, za druhé tak, že se bude zabývat jejich obavami ohledně kvality života, pracovních příležitostí a sociálního začleňování, a za třetí tak, že zajistí spravedlivé sdílení nákladů a výhod spojených s řešením nových výzev. Toho lze docílit určením nejlepších reakcí na tyto nové příčiny rozdílů, posílením role regionů a zohledňováním územního dopadu horizontálních politik EU. V souladu s cílem vzestupné sociální konvergence v rámci evropského pilíře sociálních práv by měla být zahájena široká politická diskuse ohledně těchto bodů, která přispěje k rozvoji politiky po roce 2027.

Řešení nových příčin rozdílů prostřednictvím:

- **Zajištění spravedlivé transformace.** Přejít na klimaticky neutrální, oběhové hospodářství prostřednictvím ochrany našeho životního prostředí, obnovy přírody a snížení míry znečištění ovzduší přinese mnoho výhod. Náklady na tento přechod by však měly být rozděleny spravedlivě. Mechanismus pro spravedlivou transformaci by mohl být rozšířen tak, aby řešil sociální náklady na zmírňování změny klimatu a přizpůsobování se této změně a také další výzvy v oblasti životního prostředí, mimo jiné i prostřednictvím lepšího předvídání strukturálních změn, boje proti chudobě,

⁷ https://ec.europa.eu/info/strategy/strategic-planning/strategic-foresight/2021-strategic-foresight-report_en

investic do dovedností a úzké spolupráce se sociálními partnery a aktéry občanské společnosti na všech územních úrovních.

- **Posílení odolnosti a schopnosti reagovat na asymetrické otřesy.** Pandemie zdůrazňuje, že politika soudržnosti musí být schopna reagovat na neočekávané otřesy, zvláště pak ty, které jsou spojené s globalizací a technologickou změnou. Obzvláště zranitelné jsou regiony silně závislé na několika specifických odvětvích výroby obchodovatelných statků nebo služeb. Diverzifikace hospodářské činnosti, zejména ve vztahu k digitální transformaci, v kombinaci s místními politikami, jako jsou strategie inteligentní specializace, může regionům k vyšší produktivitě a větší odolnosti vůči otřesům.
- **Pomoc regionům při reakci na demografické změny.** Podniky se budou muset přizpůsobit úbytku pracovní síly tak, že budou více přijímat zaměstnance ze skupin s nižší mírou zaměstnanosti, jako jsou mladí lidé, ženy a migranti ze zemí mimo EU, a více investovat do inovací, technologií přinášejících úsporu pracovních míst a práce a do vzdělávání dospělých, zejména starších pracovníků a pracovníků s nízkou kvalifikací, což by pomohlo dosáhnout cílů summitu v Portu⁸. Základní a střední školy se budou muset přizpůsobit nižšímu počtu žáků, zatímco jiné veřejné služby a zdravotní péče budou muset sloužit rostoucímu počtu starších obyvatel.
- **Řešení tlaku na demokracii a její hodnoty.** Územní nástroje, jejichž cílem je zapojení místních aktérů ve městech, obcích, venkovských oblastech, pobřežních oblastech a na ostrovech, a dále zásada partnerství zakotvená v politice soudržnosti mohou pomoci řešit tlak na demokracii tím, že posílí ztotožnění s evropskými politikami. Územní spolupráce vytváří nové komunity sdílející společný zájem a podporuje viditelné poskytování veřejných statků na různých územních úrovních.

Posilování úlohy regionů při budování budoucnosti Evropy prostřednictvím:

- **Vytváření nových hospodářských perspektiv pro méně rozvinuté a okrajové regiony.** Méně rozvinuté a okrajové regiony mohou potřebovat nový model rozvoje. Ten by měl brát v úvahu nové příležitosti, mezinárodní vazby, územní rozdělení specifických potřeb a hospodářského potenciálu a dále poskytování veřejných statků, jako jsou strategické zdroje, biologická rozmanitost, obnovitelné zdroje energie a občanská vybavenost.
- **Zavádění inovací ve všech regionech.** Díky řešení slabých stránek v šíření a přijímání nových myšlenek a technologií a podpoře široce pojetých inovací budou moci všechny regiony využívat výhod plynoucí z hospodářství, které se stále více zakládá na znalostech.

⁸ Včetně cíle, aby alespoň 60 % dospělých ročně absolvovalo odbornou přípravu. <https://www.2021portugal.eu/media/icfksbgy/porto-social-commitment.pdf>

- **Posílení přeshraniční a meziregionální spolupráce.** Pandemie zvýraznila obtíže spojené s překračováním vnitrostátních hranic za účelem výkonu práce, vzdělávání, zdravotní péče a dalších služeb. Výkonnost silniční a železniční dopravy je nižší v příhraničních regionech. Řešení těchto problémů vyžaduje lepší správu funkčních příhraničních oblastí, větší koordinaci služeb, infrastruktury a investic a intenzivnější výměnu zkušeností podporovanou celoevropským výzkumem.
- **Posílení vazeb mezi městy a venkovem a úloha menších měst a obcí při podpoře venkovských oblastí.** Velká města se svými metropolitními regiony bývají často hnací silou hospodářského rozvoje. Některá menší města a obce poskytují přístup k široké škále veřejných a soukromých služeb. Jejich úloha jakožto regionálních center znamená, že slouží jako záchytný bod pro širší region. Posílení jejich úlohy by mohlo podpořit hospodářský rozvoj a zlepšit kvalitu života. Další posilování vazeb městských oblastí, které čelí odlišným výzvám, v rámci funkčních oblastí by mohlo být přínosné jak pro obyvatele měst, tak obyvatele venkova. Dlouhodobá vize pro venkovské oblasti⁹ poskytuje rámec pro řešení problémů, kterým venkovské oblasti čelí.
- **Řešení potřeb opomenutých míst.** Některé regiony se potýkají s dědictvím strukturálních změn, které omezily tradiční zdroje zaměstnanosti, což vede k nesouladu mezi nabízenými a poptávanými dovednostmi a ke zhoršování stavu životního prostředí, čímž se vytvářejí rozvojové pasti. Takové oblasti se často nacházejí v zemích nebo regionech se středním příjmem. Vyžadují cílené politiky, které by tyto komunity v souladu se zásadami evropského pilíře sociálních práv integrovaly do širšího regionálního a národního hospodářství.

Vyvíjení nástrojů k zajištění soudržnosti do roku 2050 prostřednictvím:

- **Zvýšení účinnosti místních politik.** Stále více se uznává potřeba doplňovat celostátní strukturální politiky místními politikami. Inteligentní specializace ukazuje, jak stavět na místních aktivech za účelem posílení konkurenceschopnosti a inovačního ekosystému. Místně zacílené plány spravedlivé územní transformace zaměřují evropskou podporu na podniky, pracovníky a komunity nejvíce postižené strukturálními změnami v důsledku změny klimatu. Tento přístup by měl být posílen i u dalších klíčových cílů v rámci politiky soudržnosti, zvláště pokud jde o zelenou a digitální transformaci. Kromě toho by měl být plně aplikován přístup integrovaného územního rozvoje a specifický cíl této politiky – „Evropa blíže občanům“.
- **Další zefektivnění realizace politiky soudržnosti pro příjemce pomoci.** Na základě zjednodušení a flexibility zavedených již v programovém období 2021–2027, a to jak v rámci politiky soudržnosti, tak v rámci jiných relevantních fondů orientovaných na investice, je třeba prozkoumat možnosti dalšího zlepšení realizace

⁹ COM(2021) 345 final, 30.6.2021.

politiky ve prospěch příjemců. Zároveň by měly být posíleny klíčové zásady místně orientovaného a participativního provádění, jako je víceúrovňová správa a zásada partnerství.

- **Posílení úlohy politiky soudržnosti při mobilizaci veřejných i soukromých investic na podporu zelené, digitální a demografické transformace.** Politika soudržnosti může hrát při podpoře investic na regionální, městské i místní úrovni významnější úlohu, a to skrze zvýšení objemu zdrojů ze soukromého sektoru a podporu nezbytného přizpůsobení institucí. To znamená zajistit, aby aktéři na příslušné úrovni veřejného i soukromého sektoru měli nezbytnou kapacitu k udržení takovýchto investic v dlouhodobém horizontu prostřednictvím daňových příjmů, plateb a poplatků za užívání a dalších zdrojů příjmů. Toto úsilí by mělo být spojeno s podporou ze strany Komise za účelem posílení rámcových podmínek pro udržitelné financování.
- **Navýšení investic do lidí v průběhu celého jejich života.** Aby Evropa mohla být v budoucnu konkurenceschopná a soudržná, bude třeba více a lépe investovat do vzdělávání a odborné přípravy obyvatel, včetně jejich dovedností, kreativity a potenciálu pro zakládání podniků a provádění inovací. To bude nezbytné, abychom mohli úspěšně řídit technologickou, zelenou a digitální transformaci, která nás čeká. Aby Evropa posílila svou sociální soudržnost a vyřešila potřeby opomenutých skupin, musí investovat do cílených aktivačních opatření a opatření sociálního začleňování a současně pokračovat v podpoře politických reforem zaměřených na inkluzivní rozvoj.
- **Zlepšení doplňkovosti v rámci dalších politik EU.** Současný přístup k součinnosti v rámci rozpočtu EU, který se soustřeďuje na vstupy a finanční toky, se musí více zaměřit na to, jak se politiky skutečně doplňují. Na regionální úrovni je třeba se zaměřit zejména na nové oblasti politik – jako jsou strategické vzájemné závislosti, politika v oblasti sociálního prostředí, evropské průmyslové aliance –, kde by mohla být politika soudržnosti obzvláště důležitá. Posuzování územních dopadů a ověřování dopadu na venkovské oblasti by mělo být posíleno, aby byly lépe zohledněny potřeby a specifika různých území EU. Zásada „nepoškozování soudržnosti“, která znamená, že žádné opatření by nemělo bránit procesu sbližování ani napomáhat vytváření regionálních rozdílů, by měla být dále rozvinuta a integrována do tvorby politik.
- Z Nástroje EU pro oživení a odolnost bude členským státům poskytnuto až 724 miliard EUR. Z těchto finančních prostředků má 37 % jít na podporu opatření v oblasti klimatu a 20 % na digitální transformaci. Klíčovou výzvou bude zajistit, aby tyto zdroje **přispívaly k soudržnosti** koordinovaným způsobem.

Na fóru o soudržnosti, které se bude konat v roce 2022, bude zahájena diskuse zúčastněných stran o ponaučeních z nedávné krize a úvahách na téma budoucích výzev pro politiku soudržnosti, aby bylo zajištěno, že žádné území nebude opomenuto.